

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט חוקתי הרשות המחוקקת - חברי הכנסת
תאריך: כ"ח באב התשמ"ה, 15 באוגוסט 1985 עדכון: כ"ג תמוז התשס"ב, 3 יולי 2002 מספר הנחיה: 2.1002 (21.434)	חסינות חברי הכנסת - נוהל לביצוע עיקול לחבר הכנסת

חסינות חברי הכנסת - נוהל לביצוע עיקול לחבר הכנסת

1. האם חבר הכנסת חסין מפני עיקול לפי חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז - 1967 (להלן - חוק ההוצאה לפועל)?

השאלה מתעוררת כאשר חבר הכנסת חב חוב אזרחי והזוכה על-פי פסק דין מפעיל את מנגנון ההוצאה לפועל על מנת לגבות את החוב. אחד ההליכים הקבועים בחוק ההוצאה לפועל הוא עיקול מטלטלין של החייב. כדי לבצע הליך זה מוסמך מוציא לפועל להכנס לחצרים של החייב שבהם נמצאים או עלולים להימצא מטלטלי החייב ולעקלם (סעיף 21(א)(1) לחוק ההוצאה לפועל).

2. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א - 1951 (להלן - חוק החסינות) אינו מעניק לחבר הכנסת חסינות או זכות-יתר אחרת כלפי עיקול. אולם סעיף 2(א)(1) של חוק זה קובע כי חבר הכנסת יהיה חסין "בפני חיפוש בדירתו" האם חסינות זאת מונעת או מגבילה ביצוע עיקול לפי חוק ההוצאה לפועל?

3. השאלה נדונה על-ידי ראש ההוצאה לפועל בתל-אביב (השופט דוד בר-אופיר) בתיק הוצאה לפועל 0112658820 (פס"מ התשמ"ז (ב) 112). בהחלטה מיום 5.11.84 נאמר, כי סעיף 2(א)(1) לחוק החסינות מונע מתן צו חיפוש לפי סעיף 15 לחוק ההוצאה לפועל נגד חבר הכנסת. "אולם", נאמר בהחלטה, "אין בחוק האמור כל קביעה מפורשת המחסנת את חבר הכנסת בפני עיקול, הוצאת מעוקלים או פריצה לדירתו לצורך ביצוע העיקול או ההוצאה. האם ניתן להרחיב את פרשנותה של המלה "חיפוש" גם על הליך העיקול ושאר ההליכים המסתעפים ממנו? אני עונה על שאלה זו בשלילה".

השופט הוסיף והסביר בהחלטה: "בעניינים אזרחיים שאינם קשורים למילוי תפקידו כחבר הכנסת - כתביעת חוב בסכסוך פרטי או בתביעות גירושין - אין לחבר הכנסת חסינות בפני תביעה בבית-משפט או בבית-דין".

משמע, שבעניינים כאלה דינו של חבר הכנסת כדין כל אדם, ומכאן שבית-משפט או בית-דין מוסמכים בעניינים כאלה לתת נגד חבר הכנסת כל סעד שניתן כרגיל בהליכים אזרחיים. פירוש הדבר הוא שחבר הכנסת חייב לציית לצו שיפוטי שהוצא נגדו ככל אדם אחר. ובלשון אחרת: הוראותיו של חוק החסינות נועדו להגן על הרשות המחוקקת בפני הרשות המבצעת, אך לא נועדו

להגן על חברי הכנסת מפני הרשות השופטת (ראו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 2.1000 "חסינות חברי הכנסת - יציאה מן הארץ בניגוד לצו שיפוטי לעיכוב היציאה") דברים אלה ניתן לדעתי להחיל גם על הליכים של הוצאה לפועל שבאים לבצע ולממש את אשר פסקה הרשות השיפוטית".

חבר הכנסת איננו נהנה מחסינות מפני הליכים אזרחיים, למעט כאמור בסעיף 1 לחוק החסינות. מכאן, שבעניינים אזרחיים שאין דבר בינם לבין מילוי תפקידו, דינו של חבר הכנסת כדין כל אדם, ובהם הוא חייב לציית לצווים ולהחלטות שיפוטיות (בג"צ 620/84 מיערי נ' יו"ר הכנסת, פ"ד מא(4) 169, 200). דברים אלה ניתן להחיל לא רק על הליכים אזרחיים שמתנהלים בבית-משפט או בבית-דין אלא גם על הליכים של הוצאה לפועל שבאים לבצע ולממש את אשר פסקה הרשות השיפוטית.

4. ההחלטה מבחינה בין "חיפוש", הנתפס על-ידי סעיף 2(א)(1) לחוק החסינות, לבין "עיקול". אלה הם שני מושגים שונים: "החיפוש שמדובר בו בסעיף 2(א)(1) נמנה על סמכויותיה של הרשות המבצעת - בתחום המשפט הציבורי - ועל-פי סמכות זו יכולה הרשות בלבד, לסכל או להפריע לפעילותו הפרלמנטרית של חבר הכנסת, כמו גם להפעלת הפיקוח שחבר הכנסת רשאי להפעיל על הרשות המבצעת מכוח היותו חבר הכנסת. החסינות בפני חיפוש עולה איפוא בקנה אחד עם המטרה הפרטיקולרית שעמדה בפני המחוקק בחוקקו את חוק החסינות, בעוד שהחסינות בפני עיקול איננה באה לממש מטרה ולכן אין החסינות חלה על הליך זה". (ד' בר-אופיר, **הוצאה לפועל הליכים והלכות**, מהדורה רביעית, עדכון מס' 6, ינואר 2000, הוצאת פרלשטיין-גנוסר, עמ' 246).

5. הדברים תופסים בבחינת קל וחומר כאשר מדובר בעיקול נכסים של בן זוג המתגורר בדירתו של חבר הכנסת.

6. עם זאת, כאשר ביצוע עיקול כרוך בכניסה לדירתו של חבר הכנסת, וכדי למנוע חיפוש בדירתו של חבר הכנסת תוך פגיעה בחסינות המוקנית לו לפי סעיף 2(א)(1) לחוק החסינות, או חשש מפני חיפוש כזה, אגב ביצוע העיקול, נקבע על דעתו של יושב ראש הכנסת נוהל לביצוע עיקול אצל חברי הכנסת, כדלהלן:

(א) נוהל זה חל אם לאחר משלוח ההתראה לחייב הודיע החייב לראש ההוצאה לפועל כי הוא חבר הכנסת.

(ב) יש מקום להעדיף עיקול משכורתו של חבר הכנסת לפני נקיטת הליך של עיקול מטלטלין. לשם כך רשאי ראש ההוצאה לפועל להשתמש בסמכותו על-פי סעיף 8 לחוק ההוצאה לפועל ולהפנות תשומת לבו של הזוכה לקיום האפשרות של עיקול המשכורת.

(ג) הורה ראש ההוצאה לפועל על עיקול משכורתו של חבר הכנסת יבצע חשב הכנסת את העיקול לפי האמור בצו.

ד) הורה ראש ההוצאה לפועל על עיקול מטלטלין של חבר הכנסת, יודיע על כך המוציא לפועל ליועץ המשפטי של ועדת הכנסת וכן יודיע לו על תאריך ביצוע העיקול. מנגנון ההוצאה לפועל איננו צריך לתאם את התאריך עם היועץ המשפטי של ועדת הכנסת, אלא די בהודעה על תאריך ביצוע העיקול.

ה) היועץ המשפטי של ועדת הכנסת או נציגו רשאי להיות נוכח בעת ביצוע העיקול על מנת להבטיח שלא תיפגע חסינותו של חבר הכנסת בפני "חיפוש" לפי סעיף 2(א)(1) לחוק החסינות.

ו) האמור בסעיפים ד' ו-ה' יחול גם במקרה שהחייב איננו חבר הכנסת עצמו אולם צו העיקול שניתן מחייב כניסה לדירתו של חבר הכנסת, כגון, כשהחייב הוא בן זוג המתגורר עם חבר הכנסת וחבר הכנסת הודיע לראש ההוצאה לפועל כאמור בסעיף א' לעיל.

ז) על מנת להסיר ספק, וכדי לקיים את ההבחנה בין עיקול לבין חיפוש, המוציא לפועל יעקל רק חפצים גלויים.

נוהל זה בא להסדיר בעיקר את הצד המינהלי של הטלת עיקול בדירותיהם של חברי הכנסת, ואין בכוחו להכתיב לראש ההוצאה לפועל את סדר העדיפויות בביצוע ההליכים, הנתון לשיקול דעתו, על-פי סעיף 8 לחוק ההוצאה לפועל.

אין איפוא מניעה עקרונית לכך שראש ההוצאה לפועל יקדים עיקול מטלטלין לעיקול על המשכורת אם המשכורת כבר מעוקלת להבטחת חובות אחרים או לצורך הבטחת תשלום מזונות (בר-אופיר, לעיל, עמ' 248).